MONOGRAFIA
„Literatura piękna i medycyna”

Kilka miesięcy po niezwykłym wydarzeniu, jakim była odbywająca się w naszej Uczelni konferencja naukowa „Literatura piękna i medycyna”, otrzymujemy do rąk monografię tekstów przygotowanych na podstawie wykładów prezentowanych podczas tego sympozjum.

Pod koniec ubiegłego roku (13-14 listopada 2014) w Centrum Dydaktycznym naszej Uczelni odbyła się konferencja naukowa „Literatura piękna i medycyna”, organizowana m.in. przez Studium Języków Obcych I Wydziału Lekarskiego WUM oraz Kolegium *Artes Liberales* Wydziału „Artes Liberales” UW (fotografie z wydarzenia na stronie obok). Jak mówił w rozmowie z „MDW” prof. Piotr Wilczek, przewodniczący komitetu organizacyjnego konferencji: „Uznaliśmy, że warto zorganizować sympozjum, które będzie łączyło różne środowiska, w tym wypadku literaturoznawców i kulturoznawców z lekarzami. Zauważyliśmy bardzo duży potencjał w środowisku historyków literatury oraz kulturoznawców do zaprezentowania z różnych punktów widzenia problematyki dotyczącej medycyny w aspekcie historycznym, czyli pokazania tego, jak zmieniał się obraz medycyny i lekarzy w twórczości literackiej na przestrzeni wieków” („Medycyna Dydaktyka Wychowanie” 7-8/2014, s. 14).

Podczas sesji plenarnych i panelowych wygłoszono kilkadziesiąt wykładów wybitnych znawców tematów z kilkunastu ośrodków akademickich w Polsce. Część z nich znalazła się w wydanej właśnie monografii „Literatura piękna i medycyna”. To zbiór 18 tekstów przeznaczonych nie tylko dla koneserów i badaczy literatury. Ich przystępny język w połączeniu z nie raz zaskakującą tematyką sprawią, że zainteresują one zarówno lekarzy, jak i studentów medycyny, humanistów, jak i historyków.

W powszechnej opinii zagadnienie związków literatury pięknej i medycyny ogranicza się do dwóch aspektów: utworów poświęconych chorobie oraz utworów, których autorami lub bohaterami są lekarze. Prezentowany tom udowadnia, że problematyka ta jest znacznie szersza.

Czytelnicy znajdą w monografii np. teksty o lekarzach realizujących się jako pisarze – Fabio Boni „Francesco Pona, lekarz-pisarz w XVII Italii”. Barbara Milewska-Waźbińska w tekście „Jak lekarz z Saksonii o Warszawie pisał…” przypomina sylwetkę nadwornego medyka króla Augusta III Sasa Christiana Heinricha Erndtela, Beata Gaj skupia się na sylwetkach śląskich pisarzy-lekarzach („Śląscy lekarze a literatura nowołacińska w XVI i XVII wieku”). Spośród współczesnych lekarzy-pisarzy, których działalność omówiono w monografii, znajdziemy: pasjonujący esej Włodzimierza Szturca o twórczości literackiej Andrzeja Szczeklika „Profesor Andrzej Szczeklik: mitologie poszukiwanej harmonii a *katharsis*”, artykuł Eweliny Grzędy o fenomenie twórczości Teodora Tripplina – autora poczytnych powieści podróżniczych oraz tekst Alicji Wołodźko-Butkiewicz „Profesja lekarza w życiu i twórczości Michaiła Bułhakowa”. Na odrębną uwagę zasługuje tekst Jerzego Kocha „Morfinista, znachor, badacz czy piewca melancholii, albo Eugène N. Marais o depresji hesperyjskiej i organicznej jedności termitiery” o południowoafrykańskim pisarzu, nie lekarzu, który jednak „wśród transwalskich Burów uchodził za <<doktora-cudotwórcę>>”, wieloletniego badacza małp człekokształtnych w ich naturalnym środowisku oraz twórcy koncepcji depresji hesperyjskiej.

W polskiej literaturze II połowy XIX wieku postaci lekarzy jako bohaterów artystycznych pojawiały się niezwykle często. Tematykę tę podejmuje Agata Zalewska, która na przykładach dzieł Prusa, Żeromskiego i Berenta zastanawia się nad miejscem i rolą postaci lekarzy w literaturze II połowy XIX wieku. Związki literatury i medycyny w twórczości Zbigniewa Herberta opisuje Tomasz Wójcik w eseju „Lekcja Kartezjusza. Medyczne i somatyczne imaginarium Zbigniewa Herberta”.

W prezentowanym tomie znajdziemy także teksty dotyczące motywów choroby i cierpień nią spowodowanych w twórczości literackiej.

Małgorzata Grzegorzewska podejmuje temat cierpienia i choroby w twórczości Johna Donne'a. Jacek Wiśniewski skupia się na relacjach pomiędzy szaleństwem a kreatywnością na przykładzie angielskich poetów romantycznych. Maciej Ganczar w swojej analizie dramatu „Woyzeck” Georga Büchnera zajmuje się głównie aspektami medycznymi i rewolucyjnymi, szczególnie ważnymi dla twórczości dramaturga.

Intrygującą część monografii stanowią materiały na temat konkretnych chorób, będących swoistym bohaterem twórczości literackiej. Radosław Grześkowiak w artykule „Kiła i muzy. Syfilistyczny epizod w twórczości Hieronima Morsztyna”, badając wiersz barokowy „Dworska choroba” tegoż autora, przybliża ówczesne metody leczenia oraz odbiór społeczny chorych na syfilis. Monika Ładoń podejmuje tematykę opisu zmagań z chorobą nowotworową na przykładzie dzienników Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Hanna Serakowska przygotowała tekst „Jakiej wiedzy o chorobie Alzheimera dostarcza literatura piękna?”, Anna Janus-Sitarz pisze o literackim oswajaniu choroby Parkinsona na przykładzie twórczości m.in. Jerzego Pilcha.

Jeszcze inaczej problem choroby podejmują w swoim tekście Małgorzata Sugiera oraz Mateusz Borowski, którzy „przyglądają się samej chorobie jako metaforze, zależnej od historycznie zmiennych koncepcji ludzkiego ciała, definicji zdrowia i choroby, normy i patologii”, natomiast Ireneusz Gielata podejmuje problem, „czym jest nowoczesność i czy można ją wyrazić za pomocą metafor odnoszących się do chorób”.

Maciej Ganczar i Piotr Wilczek we „Wprowadzeniu” do monografii napisali, że „ […] związki między literaturą piękną a medycyną są wielorakie, skomplikowane, inspirujące i nie można ich sprowadzać jedynie do omówienia twórczości pisarzy, którzy byli także lekarzami, oraz problematyki medycznej występującej w ich utworach. Opublikowane w naszym tomie artykuły pokazują, że sieć relacji literacko-medycznych jest o wiele bardziej złożona […].” Dla każdego, kto pragnie tę złożoną sieć relacji odkryć, monografia „Literatura piękna i medycyna” stanie się znakomitym początkiem fascynującej przygody.

Cezary Ksel
Redakcja „MDW„

„Literatura piękna i medycyna”
red. Maciej Ganczar, Piotr Wilczek
Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów
Kraków 2015

Prof. Jerzy Axer – Dziekan Wydziału „Artes Liberales" UW

Na zdj. od prawej: Prorektor prof. Marek Kulus oraz prof. Mirosław Wielgoś – Dziekan I Wydziału Lekarskiego podczas inauguracji konferencji

Prof. Alicja Wołodźko-Butkiewicz

Prof. Piotr Wilczek

Prof. Małgorzata Grzegorzewska

Od lewej: prof. Danuta Künstler-Langner, prof. Alina Nowicka-Jeżowa

Przemawia prof. Barbara Milewska-Ważbińska

Prof. Włodzimierz Szturc